

PEKKA ERVÄST

# SUURET USKONNOT

# **SUURET USKONNOT**

**VIISITOISTA ESITELMÄÄ**

**PITÄNYT**

**PEKKA ERVAST**

Tulisoronen  
Lahti 2020

3. painoksen näköispainos  
(Lisätty nimiösivu ja kirjaluettelo)

ISBN-978-952-7316-12-2 (nid)

Valmistaja: BoD – Books on Demand  
Norderstedt, Saksa 2020

# **SUURET USKONNOT**



# SUURET USKONNOT

VIISITOISTA ESITELMÄÄ

PITÄNYT

PEKKA ERVAST

---

KOLMAS PAINOS

HELSINGISSÄ 1926  
MYSTICA

**TAMPEREELLA 1926**  
**TAMPEREEN SENTRAALIKIRJAPAINO**

## **Alkusana kolmanteen painokseen.**

Ilmestyessään painosta jouluksi 1911 tämä kirja heti voitti tiensä yleisön sydämeen. Uusi painos oli julkaistava vuoden perästä — vuoden 1913 alussa, — ja koska sekin on jo monta vuotta ollut loppuunmyytynä, on Mystica nyt, kun kirjaa uudestaan on ruvettu ahkerasti kysymään, päättänyt lähettää maailmalle kolmannen, helppohintaisen painoksen.

Minkä sanan annan minä tekijänä evääksi näille esitelmille niiden lähtiessä kirjan muodossa kolmannelle kiertomatkalleen? Niissä on rakkaudella ja ihastuksella tulkittu suurten uskontojen yhteistä viisautta ja henkeä; ne eivät saata muuta kuin ilahduttaa totuudenetsijää, joka toivoo näkevänsä saman jumalallisen aurin-gon kultaavan hengenelämän huippuja kaikissa kansoissa ja kaik-kina aikoina. Ei kukaan voikaan oppia juurta jaksain tuntemaan omaa uskontoaan, jollei hän ensin osaa rakastaa toisia. Välttämätöntä on Kristuksen seuraajan ymmärtää, millä tavalla vanhoissa uskonnoissa on valmistettu tietä hänelle, joka alkoi uutta ajanjaksoa ihmiskunnan historiassa. Täydellä syyllä voidaan sanoa, että kukaan ei tule Kristuksen luo, joka ei ole istunut Buddhan, Zarathushtran y. m. viisaiden jalkojen juuressa. Kristityt tutkijat luulevat joskus kykenevänsä arvostelemaan — ja tuomitsemaan — toisia uskontoja ilman että ovat niissä koko sielullaan eläneet. He erehtyvät, ja mikä pahinta on: he eivät tunne omaakaan mestariaan.



Kristinuskoa on tässä kirjassa kosketeltu vain yhdeltä puolelta, eikä minun kantani siinä ainoassa esitelmässä tule tyhjentävästi esille. Lukijan täytyy siis hyväntahtoisesti tutustua toisiinkin kirjoihin, esim. "Jeesuksen salakouluun", "Vuorisaarnaan" ja „Christosophiaan“, jos hän tahtoo perehtyä näkemyksiini tällä alalla.

Muhamettilainen maailma on nykyään muuttumaisillaan. Uskon silti, ettei kellään moslemilla ole moitteen sanaa siitä hengestä ja tavasta, jolla hänen uskoaan olen esittänyt.

Palvelkoon tämä kirja siis ihmisyyden ja veljeyden asiaa.

Lopella, marraskuulla 1926.

*P. E.*

## **Alkulause ensimmäiseen painokseen.**

Tähän kirjaan kootut esitelmät pidettiin Helsingissä talvena 1909—1910. Ne pikakirjoitettiin pidettäissään, ja kun nyt pari vuotta myöhemmin olen käynyt niiden läpi ja jonkun verran korjaillut sanamuotoa, en ole voinut olla huomaamatta niiden puutteellisuuksia ja heikkouksia. Ne eivät missään suhteessa tyhjennä ainettaan, eivät läheskään anna täydellistä kuvaa uskonnoista, eivät esitä niiden historiallista ympäristöä ja kehitystä. Toisen uskonnon yhteydessä puhuu esitelmä enemmän opeista, toisen yhteydessä jumalanpalveluksesta, kolmannen yhteydessä jostain merkkihenkilöstä. Järjestelmällisyys puuttuu nähtävästi, vaikka johtavassa luennossa viitataan periaatteihin, joiden mukaan uskontoja on tutkittava.

Mikä sitten on syynä, että rohkenen ne julkaista noudattaakseni monen kuulijan lausumaa toivomusta? Yksinomaan usko, että ne tämmöisinäkin vastaavat tarkoitustaan. Sillä niiden tarkoitus ei ole tieteellistä laatua.

Nämä luennot eivät ole uskonnonhistoriallisia selontekoja. Ne ovat tunnelmakuvia uskontojen historiasta. Ne perustuvat historiallisiin tosiseikkoihin — joskus sitäpaitsi selvänäkijäin tutkimuksiin tai salaisiin traditsioneihin, — mutta niiden tarkoitus on kuvata, miltä uskonto — nykyinen tai muinainen — näyttää ja tuntuu, kun sitä lähestyy kunnioituksella, kun siihen syvennyy rakkaudella. Tieteelliset käsikirjat puhuvat useimmiten kylmästi ja

arvostelevasti vanhoista uskonnoista ja kunnioittavat nykyisistä melkein yksistään kristinuskoa. Tämä ei tyydytä tutkijaa, jota elähyttää yleisuskonnollinen, teosofinen henki. Hän etsii joka uskonnosta viisauden sanoja, joka pyhästä kirjasta Jumalan sormen jälkiä. Hän tahtoo olla ihminen, joka kaikkialla lähestyy ihmisiä: saman hengenanon, minkä hän itsessään tuntee, hän näkee toisissakin, olkoot hänestä kuinka etäällä tahansa ajassa ja paikassa. Hän lähestyy uskontoja, sydän odotuksesta ja kiitoksesta sykkivänä.

Semmoisen tunnelman elähyttämänä olen näitä luentoja pitänyt. Jos niiden lukeminen vähässäkään määrässä voisi herättää samanlaisia tunteita ja jos yhdessäkään lukijassa syttyisi halu lähemmin tutustua vanhojen kansojen viisauteen ja uskontojen sisäiseen henkeen, silloin olisi työni enemmän kuin palkittu.

„Tuonenkylässä“ lokakuulla 1911.

*P. E.*

## SISÄLLYS:

### **Johtava luento.**

- I. Uskonto ja uskontokysymys.

### **Ensimmäinen kulttuuri: intialaiset.**

- II. Nykyisen ihmisrodun alkuperäinen uskonto.
- III. Nykyisen ihmisrodun ensimmäinen lakikirja.
- IV. Kuinka vanhassa Indiassa totuutta etsittiin.

### **Toinen kulttuuri: assyrialais-babylonilaiset ja egyptiläiset.**

- V. Tietäjät itäiseltä maalta.
- VI. Kuolleitten kirja.

### **Kolmas kulttuuri: parsilaiset.**

- VII. Näin pukui Zarathushtra.

### **Neljäs kulttuuri: kreikkalais-roomalaiset.**

- VIII. Kreikan mysteerit ja oraakkelit.
- IX. Apollonios Tyanalainen, pakanamaailman Kristus.
- X. Pythagoras, hänen kultaiset säkeensä ja hänen ihan-  
neyhteiskuntansa.

### **Viides kulttuuri: nykyiset kansat.**

- XI. Kabbala, juutalaisten salainen oppi.
- XII. Buddha, buddhanusko ja buddhalaiset.
- XIII. Muhammed ja islam.
- XIV. Golgata-mysterio.

### **Loppuluento.**

- XV. Teosofia ja maailmanuskonnot.



## I.

### USKONTO JA USKONTOKYSYMYS.

Uskonto merkityksessä maailmankatsomus on elämän tärkein kysymys. Millainen ihmisen uskonto on, sellainen on hänen elämänsä. Millainen jonkun kansan uskonto on, sellainen on sen kansan elämä. Ihmisyksilön maailmankatsomuksesta riippuu hänen elämänsä henkevyys ja kansan maailmankatsomuksesta riippuu sen kansan sivistys, sen olosuhteiden henkevyys.

Mitä sitten on uskonto eli maailmankatsomus? Me saatamme tässä asiassa Tolstoin kanssa erottaa kaksi olemuspuolta. Toista tahtoisin nimittää elämän-uskoksi, toista uskonnoksi varsinaisessa merkityksessä. Jos ajattelemme yksilöä, huomaamme aivan selvästi erotuksen näiden kahden olemuspuolen välillä, ja huomaamme myös, minkälaisessa vuorovaikutuksessa ne toisiinsa ovat. Jokainen yksilö omistaa elämänuskon, ja sillä tarkoitan, että jokainen ihminen on todellisuudessa pisara elämänmeressä, tuntien itsensä riippuvaksi suuresta elämästä. Hän ei ole kaikkivaltias olento, vaan olento, joka välttämättä on jonkinlaisessa suhteessa ympäristöönsä, kaikkeuden elämään hänen ympärillään.

Tämä hänen todellinen ja vaistomainen suhteensa, joka ilmenee hänen teoissaan, liikkeissään ja sanoissaan, tämä hänen niin sanoakseni alitajuinen suh-

teensa, jommoinen välttämättä on jokaisella ihmisellä, tämä on hänen sisäinen elämänuskonsa. Sen mukaan jokainen ihminen elää.

Jokaisella ihmisellä on itse asiassa oma elämänuskonsa, koska kukaan ei ole aivan samanlainen kuin toinen eikä vallan samassa suhteessa elämään. Ihmiset ovat eri kehitysasteella, ihmisillä on eri käsitys siitä, mitä elämä heiltä vaatii, mikä on heidän velvollisuutensa, mikä heidän siveellisyytensä, ja kukin ihminen toimii vaistomaisesti oman sisäisen käsityksensä mukaisesti.

Mutta ihmisellä on myös tietoinen uskontonsa eli maailmankatsomuksensa, ja se on hänen päivätajuinen kuvansa elämästä ja maailmasta. Se asuu hänen järjessään, ymmärryksessään, ajatuksessaan, ja sen mukaan ihmiset jakautuvat eri ryhmiin ja nimittävät itseään ja toisiaan eri nimillä: materialisti, kristitty, uskovainen, buddhalainen, muhamettilainen, hindulainen, agnostikko, kieltäjä, epäilijä, juutalainen j. n. e.

Nämä kaksi, ihmisen päivätajuinen uskonto ja hänen vaistomainen elämänuskonsa ovat kumpikin alituisessa vuorovaikutuksessa keskenään. Jos hänen vaistomainen sieluelämänsä on voimakas, jos hänellä on suuria, voimakkaita intohimoja, silloin välttämättä hänen tajuinen maailmankatsomuksensa enemmän tai vähemmän hyväksyy näitä hänen intohimojaan. Jos ne ovat kovin voimakkaita eikä hän näe niissä mitään erikoista pahaa, suo hän niille sijan maailmankatsomuksessaan. Toiselta puolelta älyllinen maailmankatsomus vaikuttaa alitajuisen uskoon. Ihmisellä on esim. voimakkaita sellaisia viettejä, joita hän itse tuomitsee vääriksi. Niillä ei silloin ole hyväksyttyä sijaa hänen uskonnossaan, vaan hän koettaa niitä poistaa itsestään, niitä vastaan taistella, niiden yli nousta, ja tällä tavoin ihmisen uskonto ja hänen uskonsa alituisesti vaikuttavat toisiinsa. Ihmisen omasta luonnosta johtuu, että hän maailmankatsomuk-

sellaan voi vaikuttaa omaan alitajuntaansa, voi muovata itseään, johonkin määrin muuttaa itseään. Ihminen voi, kun hän on laatinut itselleen selvän maailmankatsomuksen järjessään, ajatella itseään paremmaksi kuin hän oikeastaan on ja siten ajatuksen voimalla puhdistaa itsensä ja elämänsä ja nousta korkeammalle kuin missä hän alussa on. Tämän johdosta näemme, että ihmisen päivätaajuisella uskonnolla on suuri merkitys hänen elämässään. Ja me näemme myös, että sillä on suuri merkitys kansakunnan elämässä, sillä jos yksilö omatessaan maailmankatsomuksen, joka kohottaa hänen sielunsa ylevään ihanteeseen, ehdottomasti vaikuttaa omaan elämäänsä, alitajuiseen personallisuuteensa, on yksilöryhmän eli kansan laita samoin. Ja jos kansalla on maailmankatsomus, joka ei vedä sitä alaspäin, vaan koettaa nostaa sen sielua ja henkeä ylöspäin, niin se myös vaikuttaa alkemiallisesti kansan elämään, niin että tämä puhdistuu ja nousee sivistyksessä.

Näin olemme nyt määritelleet uskoa ja uskontoa ja ymmärrämme, kuinka tärkeät ovat olleet ihmiselle ja ihmiskunnan elämälle n. s. uskonnot. Uskonnot ovat tarjonneet ihmisille maailmankatsomuksen. Ne ovat tyydyttäneet sitä sisäistä tarvetta, joka piilee ihmishengessä. Jokainen ihminen tahtoo ymmärtää elämää. Jokaiselle ihmiselle on välttämätöntä jokin järkkikuva siitä. Maailman suuret ja pienet uskonnot, filosofisimmat ja taikauskoisimmat järjestelmät — kaikki ne ovat tässä suhteessa olleet ihmisille avuksi. Tätä merkitystä ei niiltä kukaan kiellä.

Mutta uskonnoista puhuttaessa ja niitä arvosteltaessa on tietysti olemassa toinenkin näkökanta. Jos niiden käytännöllinen merkitys tunnustetaankin, voidaan yhtäkaikki kysyä, mikä tieteellinen arvo niillä itsessään on: onko niiden antama maailmankuva tosi vai väärä? Tämä kysymys on taas yhteydessä seuraavan kanssa: mistä uskonto on saanut maailmankatso-



muksensa? mikä on sen alkuperä? kuka sen on keksinyt? Ja vaikka useimmat uskonnot vastaavat itse tähän, että niiden maailmankuva on saatu ylhäältä, on jumalan tai jumalallisten olentojen ilmoittama, eivät läheskään kaikki kysyjät tähän vastaukseen tyytyneet. Itse asiassa tiedämme, että tutkijat ovat eri mieltä uskontojen alkuperästä.

Jätämme järjestömänä heti syrjään tuon raa'asti materialistisen käsityksen, että uskonto on humbugia, että uskontoja ovat laatineet yläluokkalaiset, jotka ovat katsoneet omia etujan kansan kustannuksella, että uskonnon avulla kansaa pimitetään ja pidetään tietämättömyydessä, saadaan tottelemaan ja tyytymään. Vaikka täytyy tunnustaa, että uskonnon nimeä on väärinkäytetty, että uskonnon varjossa on harjoitettu mitä kamalinta petosta ja sortoa, että uskontoa on käytetty vallanhimon, ahneuden ja kaikkien paheiden naamarina, ei kuitenkaan tieteellinen tutkimus koskaan ole alentunut uskomaan, että uskontojen alkuperä olisi itsetietoinen petos. N. s. vertailevan uskontotieteen kanta on se, että uskontojen alkuperä on ihmisten tietämättömyydessä ja pelossa. Uskonto on ilmiö, se sanoi, joka kuuluu ihmiskunnan lapsuusaikaan ja josta meidän täytyy nousta. Uskonto on maailmankatsomus, jonka ihmisten yhteinen mielikuviutus on synnyttänyt. Joku nerokkaampi joukosta on löytänyt sanat yhteiselle mielikuvitukselle, niin että kun esim. pelättiin ukkosta, keksi joku, että ukkosen takana on ankara, kostava jumala, joka pauhaa ja pitää melua. Tutkiessaan eri uskontoja tiedemiehet kyllä vähän hämmästyivät sitä, että niissä kaikissa — sekä pakanauskunnoissa että kristinuskossa — opetettiin jotakuinkin samaa, mutta tekivät siitä vain johtopäätöksen: tästä näemme, ettei kristinuskokaan, jota on pidetty kaikkein parhaimpana ja korkeimpana ja muista eroavana, ole sen merkillisempi; se on yhtäläisestä tietämättömyydestä johtunut kuin muutkin.



ISBN-978-952-7316-12-2 (nid)